

Alexandri Regis admonitio ad consuetudines iuris ubique terrarum habendas.

Puncta suprascripta Nos Alexander Dei gratia Rex, ex consuetudinibus tam terrestris quam castrensis iudiciorum terrae Cracoviensis collegimus quae iuri corporis adscripta decernimus in terra Cracoviensi pro plebiscito privato terrae eiusdem tenendo perpetua. Quod decretum nostrum etiam universis aliis terris praesentium tenore innotescimus consultive hortando, ut pro iustitiae cultu conservationeque aut istas approbent, aut instar istarum suas scribant in papyri litteris, quam in numero XII foliorum isto loco relinquimus² et cuilibet terrarum eadem folia damus, sic tamen ut dum reliquae terrae suas scripturae essent consuetudines, primum eas nobis vel successoribus nostris offerent, per nos in stylum congruentem redigendas, quas tandem in stylum redactas. Nos vel successores nostri ad libros Statutorum praesentium in terra ipsa de qua consuetudines nobis porrectae essent existentium in XII foliis praedictis fideliter scribendas restituturi sumus successoresque nostri restituent, per appositum Maiestatis Regiae decretum, emendatas, moderatas et approbatas.

VI. ALEXANDER REX INSERTIT STATUTO ŁASKI FORMAS IURAMENTORUM^a

[1]. Regis iuramentum, quod etiam Nos Alexander praestitimus.

Ego A[lexander] Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae etc. dominus et haeres. Iuro, spondeo et promitto ad haec Sancta Dei Evangelia, quod omnia iura, libertates, privilegia, litteras, immunitates Regni mei Poloniae ecclesiasticas et saeculares, ecclesiis Regno quoque Poloniae, eiusdemque praelatis, principibus, baronibus, nobilibus, civibus, incolis et quibuslibet personis cuiuscunque status ac conditionis existentibus, per divos praedecessores meos principes, reges et quoscunque dominos ac haeredes Regni Poloniae, praesertim vero divos Casimirum antiquum, Loysch, Vladislaum avum, Vladislaum patruum, Casimirum patrem et Joannem Albertum germanum meos, Reges Poloniae, iustas et legitimas donatas, manutenebo, servabo, custodiam et attendam, in omnibus conditionibus aut punctis et omnia illicite ab eodem Regno alienata aut distracta pro posse meo, ad proprietatem eiusdem Regni mei aggregabo, terminos etiam Regni mei Poloniae non minuam, sed pro posse meo defendam et dilatabo. Sic me Deus adiuvet et haec Sancta Dei Evangelia.

[2]. Iuramentum consiliariorum Regni.

Ego J. iuro, quia Serenissimo Principi et Domino, Domino A[lexandro] Regi Poloniae fidelis ero, pro eiusque maiestate et Republica Regni sui fideliter consulam, secreta quae mihi per suam Maiestatem et consiliarios eius dicentur contingentia vel Maiestatem Regiam, vel Rempublicam, aut utrumque nemini in iacturam Regiam et Reipublicae pandam, et pro posse meo utilitates Regiae suae Maiestatis Regni et Reipublicae augmentabo, quidquid vero scivero, intellexero aut sensero, suae Maiestati Regiae, Regno et Reipublicae nocibile et damnosum praecustodiam et ne fiat me opponam et illud avertam. Sic me Deus adiuvet et hoc Sacrum Evangelium, aut haec Sancta Crux.

[3]. Iuramentum Magistri Generalis in Prussia et commendatorum eius.

Ego L. Magister Generalis Ordinis Sanctae Mariae Virginis Theuthonicorum Princeps et Consiliarius Regni Poloniae iuro, quod ab hac hora et deinceps fidelis ero Serenissimo Principi Domino K. Regi et successoribus suis Regibus et Regno Poloniae et profectum illorum fideliter procurabo et negotiis Regis et Regni fideliter consulam et secreta quae mihi qualitercunque communicata fuerint, in eorum detrimentum nulli pandam, pacem insuper perpetuam in omnibus suis conditionibus et articulis observabo et custodiam. Sic me Deus adiuvet et haec Sancta Crux.

^a *Przejęte do VL, t. I. s. 334-338, ze Statutu Łaskiego, k. 161 nn.*

² *Wzmianka ta odnosi się do 12 kart czystych, pozostawionych w Statucie Łaskiego bezpośrednio po tekście Consuetudines terrae Cracoviensis, na spisywanie zwyczajów prawnych innych ziem.*

[4]. Iuramentum Palatini Moldaviae.

Gratiosissime Rex, ego homagium praesto et iuro ac etiam promitto fideliter sine dolo et fraude Vestrae Serenitati successoribusque Serenitatis Vestrae Regibus et Sacrae Coronae Regni Poloniae, cum omnibus terris, baronibus et hominibus meis fidelitatem, esseque fidelis et oboediens Serenitati Vestrae, successoribus et Coronae Poloniae Regni. Sic me Deus adiuvet et Sancta Crux.

[5]. Iuramentum quod Walachi praestare consueverunt Regi et Regno Poloniae.

Nos barones, vasalli et tota terra Moldaviae, praestamus homagium, nostro et totius communitatis terrae Moldaviae nomine Serenissimo Principi Domino Casimiro et successoribus Regibus Poloniae et Coronae Regni Poloniae promittimusque et iuramus omnem fidelitatem, subiectionem et oboedientiam in perpetuum Serenitati suae Regno et Regibus Poloniae. Ita nos Deus adiuvet et Sancta Crux.

[6]. Iuramentum Ducis Zatoriensis^b.

Ego N. Dux Zatoriensis iuro, quia fidelis et oboediens ero cum omnibus subditis Ducatus mei, et cum Ducatu meo Serenissimo Principi Domino A. etc. Regi Poloniae etc. gratiosissimo et ipsius successoribus Regibus et Regno ac Coronae Poloniae, pro bono statu Maiestatis Regiae et Reipublicae Regni Poloniae, et pro utilitate Maiestatis Regiae et Regni consulam, et quae sentio Maiestatis Regiae successoribus et Regno Poloniae nocitura praecustodiam et pro posse meo avertam, ac omnia fideliter ad partem Maiestatis Regiae et Regni Poloniae agam, fideliter et oboedienter mandatis Maiestatis Regiae et successorum suorum parebo et ea implebo. Litteras meas iuxta contractum per olim Serenissimum Dominum Joannem Albertum inter me et Regnum factum sub meo et subditorum meorum sigillis dabo Maiestatis Regiae ad thesaurum Regni, subditosque universos meos ad iurandum iuxta contractum inducam et iurari aliaque quae ex conductamine debeo facere, faciam. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Christi Crux.

[7]. Iuramentum terrigenarum Ducatus Zatoriensis.

Ego P. iuro quia fidelis ero Serenissimo Principi et Domino D. A. Dei gratia Regi Poloniae etc. gratiosissimo et Regno ac Coronae Poloniae et post mortem ducis Janussii Zatoriensis Domini mei gratiosi neminem alium quam ipsum Dominum A. Regem Poloniae et successores illius pro Domino suscipiam et me ei subiiciam, ac pro posse meo procurabo omne bonum et avertam omne malum quod scivero imminere Regiae Maiestatis et suo Regno Poloniae omniaque faciam fideliter, oboedienter et diligenter, quae ad subditum bonum et fidelem pertinent. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Christi Crux.

[8]. Forma iuramenti per consiliarios terrarum Prussiae secundum ius et necessitatem terrae.

Iuro, quod nunquam scienter ero in consilio, auxilio aut facto in tuam laesionem, iniuriam aut contumeliam, aut honorem quem habes, vel habiturus sis, et si contra aliquid audivero pro posse meo, ut non fiat, impedimentum praestabo aut tibi quantotius potero nuntiabo, secreta mihi manifestata sine tua licentia nemini pandam vel per quod pandatur faciam, similiter tibi et Reipublicae consulam, prout videbitur magis expedire, et nunquam ex persona mea aliquid faciam scienter, quod pertinet ad tuam vel Reipublicae contumeliam vel iacturam.

[9]. Forma iuramenti inscripti quo consilarii terrarum Prussiae in medio consilii iurant.

Ego A. iuro Serenissimo Domino, Domino Regi Poloniae etc. et successoribus suis, fideliter consulere pro honore et statu suo Regali, ac proventibus suae Maiestatis, ac pro communi bono terrarum Prussiae et Regni Poloniae, consilium suum secrete tenere et eum in omnibus praecustodire. Sic me Deus adiuvet et haec Sancta Crux.

^b Ta i poniższa rota przysięgi znajduje się w I tomie VL na s. 245-246, zaczerpnięta tamże z J. Przyłuskiego: *Leges seu statuta Regni Poloniae, Kraków 1553*, choć Przyłuski znalazł je ze zbioru rot przysięg u Łaskiego. Przeniesienie ich w to miejsce przywraca pierwotny układ Łaskiego (por. O. Balzer, *Przyczynki*, s. 64).

[10]. Consules civitatum earundem et terrarum ac nobilium communitas in solio Maiestatis iurabunt forma infrascripta.

Ego N. iuro, quod Serenissimo Principi et Domino Domino A. Regi Poloniae etc. et suis legitimis successoribus Regibus primoque coronatis fidelis ero, suaeque Serenitatis honorem, statum Regium et commodum Reipublicae, Coronae et terrarum Prussiae, pro posse meo procurabo, suam Serenitatem de omnibus damnis quae scivero avisabo et ea manifestabo fideliter. Sic me Deus adiuvet etc.

[11]. Capitanei et tenentarii castrorum sic iurant.

Ego B. iuro, quod fidelis ero in castro tenutae meae, illudque servabo fideliter Serenissimo Principi et Domino Domino etc. Regi Poloniae et suis legitimis successoribus Regibus Poloniae, tranquillitatem et securitatem viarum et iustitiam tuebor et generali seu supremo terrarum Prussiae officiali oboediens ero. Sic me Deus adiuvet, et haec Sancta Crux.

[12]. Iuramentum burgrabii Gedanensis.

Ego N. iuro, quod fideliter ius Regnum tuebor et quidquid ad ius et personam Maiestatis Regiae pertinet attendam et attendabo, agam et procurabo, aequae bene pauperi sicut diviti iustitia ministretur. Sic me Deus adiuvet et haec Sancta Crux.

[13]. Iuramentum ministerialium quando tonduntur per palatinum.

Ego B. ex nunc et in antea fidelis ero Serenissimo Domino meo Regi etc. negotia iudiciorum mihi commissa et credita et citationes fideliter faciam super quibuscunque negotiis, postquam in testimonio requisitus fuero, fideliter recognoscam, non amore, odio, pretio vel favore, sed pro Deo et iustitia nec ero consentiens cuicunque malitiae, quae posset quoquomodo opprimere veritatem, oboediens etiam ero iudicio Regali, omnia mihi commissa per dominos palatinos et alios officiales iudicii terrestres fideliter recognoscam, nec promovebo falsam causam, et omnia mihi commissa fideliter, absque dolo et fraude promovebo. Ita me Deus adiuvet et Omnes Sancti.

[14]. Iudaeorum iuramentum contra christianos.

Quod iudaeus debet converti contra solem seorsum et stare nudipes super unam sedem, indutus pallio aut chlamide et pileum iudaicum debet in capite habere, et si lapsus fuerit ter, totidem amittit fertones, si quarto, manet reus in causa, tunc dicat is, qui sibi iuramentum narrare debet seu praedicare, Helya Iudae ego te moneo, per has tres litteras, et per hanc legem quam Deus dedit Moysi in tabula lapidea in monte Synai, quod liber iste aut Rodale hoc, verum et iustum sit, super quod tu iudaei iurare debes huic vero Christiano, pro tali culpa sive causa pro qua duxit te ad iudicium.

Et praedicetur ei iuramentum sic. Quod tu in hac causa non es reus, pro qua hic Christianus te inculpat, ita te Deus adiuvet ille et idem, qui caelum et terram fecit, aerem et rorem, montes cum vallibus, flores et gramina, et si tu reus sis, quod te lepra et venenum invadat, quae precibus Helizei Naaman Sirum dimisit, et Jezy invasit, et si tu reus sis, quod te ignis caelestis comburat et morbus invadat caducus et fluxus sanguinis, et si tu reus fueris quod tu pereas in anima tua et in tuo corpore et in tuis rebus, et ut tibi accidat sicut uxori Loth accidit, quae mutata fuit in statuam salis, quando Sodoma et Gomorra periit, fiat et tibi. Et si tu reus es, ut nunquam ad sinum Abrahae venias, ubi Christiani iudaei et gentiles ante Creatorem omnium rerum resurgent, et si tu reus es, quod te Lex Moysis deleat in monte Synai, quam Dominus dedit Moysi, quam solus Deus digito suo scripsit in tabula lapidea, et si tu reus es, quod te confundat omnis scriptura, quae scripta est in quinque libris Moysi, et si tuum iuramentum non est iustum nec mundum atque verum, quod te Adonay deleat, suae Divinitatis potentia, et te suscipiant diaboli et deducant te in aeternam damnationem, in saecula saeculorum, amen.